

Oikeusministeriölle

oikeusministerio@om.fi

Lausuntopyyntöne 19.2.2016 (OM1/61/2014)

Työryhmän mietintö (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 5/2016) hallituksen esitykseksi tutkintavankeuden vaihtoehtoja koskevaksi lainsäädännöksi

Koskien työryhmän mietintöä (OM 1/61/2014), lausumme kunnioittavasti seuraavaa:

Työryhmä ehdottaa, että pakkokeinolain 5 lukuun lisättäisiin tutkintavankeuden vaihtoehtoksi säännökset tehostetusta matkustuskiellosta. Tuomioistuimien voisi määrätä rikoksesta epäillyn vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta teknisin välinein valvottuun tehostettuun matkustuskieltoon, jos matkustuskielto on riittämätön pakkokeino ja muut pakkokeinolaissa säädetyt edellytykset täyttyisivät. Tehostettu matkustuskielto voitaisiin määrätä ennen vastaajan tuomitsemista rangaistukseen.

Edelleen työryhmä ehdottaa pakkokeinolain 2 lukuun säännökset tutkinta-arestista. Ehdotuksen mukaan tuomitessaan vastaajan ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomioistuimien voisi vangitsemisen tai vangittuna pitämisen sijasta määrätä tuomitun henkilön teknisin välinein valvottuun tutkinta-arestiin, jos pakkokeinolain 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettu matkustuskielto olisi riittämätön ja pakkokeinolaissa säädetyt edellytykset täyttyisivät ja tuomittu rangaistus olisi alle kaksi vuotta vankeutta. Tutkinta-arestia ei siten voitaisi käyttää törkeissä rikoksissa.

Yhdistys kannattaa tehostetun matkustuskiellon lisäämistä käytettävissä olevien pakkokeinojen ja seuraamusten keinovalikkoon. Mietinnöstä käy esille, että tutkintavankien määrä on noussut vuosien kuluessa ja että matkustuskielto nykyisessä muodossaan on varsin vähän käytetty pakkokeino. Lisäksi mietinnön tilastotiedoista käy esille se, että matkustuskiellon rikkomisia on kirjattu lähes puolet määrätystä matkustuskielloista. Edelleen mietinnöstä käy esille, että matkustuskiellon valvonta on vaihtelevaa ja matkustuskiellon rikkomisen tulee esille tavallisimmin niin, että kieltoon määrätty joutuu poliisin kanssa tekemisiin muuta, kuin matkustuskieltoon liittyvästä syystä. Tilanteesta voidaan siis tehdä kaksi johtopäätöstä; toisaalta nykyinen matkustuskielto ollakseen säädöksessä tarkoitettulla tavalla merkityksellinen pakkokeino tulisi valvoa tehostetummin tai toisaalta siihen tulisi voida liittää uusia valvontaelementtejä kuten sähköinen valvonta. Toisaalta kannatettava näkökulma on mietinnössä ehdotettu säännös erityisesti tehostetusta matkustuskielloista, joka olisi tuntuuudeltaan ja ankaruudeltaan nykyisin käytössä olevan matkustuskiellon ja vangitsemisen välissä. Koska kysymys

olisi vangitsemisen eikä pidättämisen vaihtoehtoista, asiasta päättäisi tuomioistuin, mikä on kannatettavaa. Mietinnössä sivulla 58-59 on esitetty sähköisen valvonnan tekninen toteuttamistapa mahdollistaa eri tilanteisiin sopivan valvontatavan määrittämisen sen mukaan, mikä on pakkokeinon keskeinen tavoite esim. paon tai karttamisvaaran torjuminen tai rikollisen toiminnan jatkamisvaaran torjuminen. Huonoimmin sähköinen valvonta soveltuu, jos pakkokeinon tavoitteena on sotkemisvaaran torjuminen tai todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa vaikuttamisen torjuminen. Toisaalta sähköisen valvonnan sijasta voitaisiin kyseisissä tilanteissa käyttää tutkintavankeutta ja käyttää valvottua matkustuskieltoa muissa tilanteissa.

Jotta tehostettu matkustuskielto olisi toimiva ja tehokas työkalu tulevaisuudessa vastaamaan niihin tarpeisiin, mitä mietinnössä on esitetty, tulee sähköisen valvonnan toteuttamisessa käytetty tekniikka olla toimiva esim. sähköinen valvonta siitä, että henkilö ei ota yhteyttä kiellossa määrättyihin henkilöihin tai valvottavan henkilön sijainnin jatkuva paikantaminen. Kyseessä on ilmeisesti toimivan tekniikan järjestämiseksi merkittävä taloudellinen investointi ja sen kuluvaikutuksen huomioiminen. Toinen keskeinen edellytys toimivuudelle on se, että varmistetaan kunnolliset toiminta resurssit paitsi valvontaan myös sitä edeltäviin toimiin ts. siihen arviointiin, josta saadun tiedon pohjalta tuomioistuin ratkaisee soveltuuko kyseessä olevalle henkilölle tutkintavankeuden sijasta tehostettu matkustuskielto. Mietinnön sivulla 64 ehdotetaan, että tuomioistuin ratkaisisi tehostetun matkustuskiellon ja tutkinta-arestin edellytysten olemassaolon sen selityksen perusteella, jota tuomioistuimelle esitettäisiin asian käsittelyn yhteydessä. Selityksen esittäisi pääsääntöisesti vastaaja tai hänen puolustajansa tai asiamiehensä. Yhdistyksen näkemyksen mukaan selvityksen tulisi olla viranomaisen tekemä samalla tavoin kuin esimerkiksi yhdyskuntapalveluselvityksessä tai valvontarangaistuksen toteuttamisen edellytysten selvittämisessä. Sivun 42 viimeisessä kappaleessa kuvattu Belgian tilanne on varoittava esimerkki tilanteesta, jossa uuden järjestelmän toimintaedellytyksiä ei ole huolella suunniteltu ja toteutettu.

Mietinnössä esitetyn selityksen perusteella ulkomaalaisten määrä on runsas tutkintavankein joukossa. Sekä tehostettu matkustuskielto että tutkinta-arestin käyttö mahdollistaisi ulkomaalaisten tutkintavankien palaamisen asuinmaahansa Euroopan unionin alueella ja asuinmaanviranomaisen valvontaan, mikä on kannatettava seikka.

Mietinnön sivulla 73 esitetyin tavoin tutkinta-aresti oli mahdollista määrätä myös tilanteessa, jossa rangaistus olisi vähemmän kuin vuosi vankeutta ja tuomittu olisi yhdellä tai usealla päätöksellä tuomittu lyhyin väliajoin suoritetuista rikoksista ja tutkinta-aresti olisi tarpeen vakuusasteeltaan samanlaisen rikollisen toiminnan estämiseksi. Ehdotus on kannatettava.

Helsingissä, 11.4.2016

Suomen Syyttäjäyhdistys ry

Sari Aho
puheenjohtaja

Tuire Tamminiemi
hallituksenjäsen